

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามที่ประเทศไทยได้มีกฎหมายรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และเป็นรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 16 ของประเทศไทย โดยมีผลบังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ 11 ตุลาคม 2540 แล้วนั้น และรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ก็ได้รับการยอมรับว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่มีประชาชนมีส่วนร่วมในการร่างและเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด มีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ สิทธิมนุษยชน คัดค้านความเป็นมนุษย์มากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับอื่น ๆ แต่รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวก็มีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลในกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นตำรวจ อัยการ ศาลและราชทัณฑ์มากพอสมควร โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการยุติธรรมในคดีอาญา นับตั้งแต่การจับกุม ตรวจค้น ควบคุมตัว การสอบสวน การประกันตัวผู้ต้องหา การนำตัวผู้ต้องหาซึ่งเกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ การแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนและในอีกหลาย ๆ เรื่อง อันเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของประชาชน ตามที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

เจ้าหน้าที่ตำรวจในฐานะเป็นผู้รักษากฎหมาย ผู้บังคับใช้กฎหมาย โดยมีหน้าที่ให้ประชาชนต้องปฏิบัติตามระบบ ระเบียบของกฎหมาย ย่อมต้องมีความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติงานอย่างแนบแน่น เพราะเนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งได้เกิดความเคยชินในการปฏิบัติหน้าที่ตามกรอบอำนาจที่ได้ให้ไว้ตามกฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายทั้งหมดที่กำหนดให้มีไว้ในบทลงโทษทางอาญา (บทลงโทษทางอาญาคือการประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน) แต่กฎหมายต่าง ๆ เหล่านี้ ก็เป็นเพียงกฎหมายลำดับรองซึ่งจะขัดกับกฎหมายรัฐธรรมนูญไม่ได้ เพราะกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ดังที่ได้บัญญัติไว้ว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎหรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้” (ตามมาตรา 6 แห่งรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ 16) ฉะนั้นจากการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเคยปฏิบัติตามกฎหมายซึ่งก่อนหน้านี้อีกว่าถูกต้อง แต่ในปัจจุบันกฎหมายดังกล่าวบางมาตราขัดกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน จึงทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถที่จะปฏิบัติงานได้อย่างเช่นเดิมเหมือนที่เคยเป็นมา

อย่างแต่ก่อน เพราะจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่มีอยู่ในปัจจุบัน จึงทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเกิดการสับสนในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

ดังนั้น ช่วงระหว่างในการปรับตัวของการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ย่อมต้องมีความบกพร่องและผิดพลาดไปบ้าง ส่วนใหญ่สับสนในการปฏิบัติหน้าที่ของตนที่จะปรับตัว ตำรวจบางคนก็อาจจะยังไม่รู้ว่าตนเองถูกลดบทบาทหน้าที่ไปอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านของพนักงานสอบสวนซึ่งจะต้องปฏิบัติหน้าที่ในการให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหา และผู้เสียหาย จะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 อย่างเคร่งครัด เพราะรัฐธรรมนูญได้บัญญัติเรื่องสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยไว้ในหมวด 3 มาตรา 26 การใช้อำนาจโดยองค์การของรัฐทุกรัฐองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน มาตรา 31 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมานทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการอันโหดร้าย หรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ แต่การลงโทษประหารชีวิตตามที่กฎหมายบัญญัติ ไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม ดังนั้น การจับ คุมขัง ตรวจค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ นั้น จะกระทำมิได้ โดยต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด แสดงว่า บุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำผิดมิได้ หรือแม้กระทั่งบุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหะสถาน และได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัย และครอบครองเคหะสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหะสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองหรือการตรวจค้นเคหะสถาน จะกระทำมิได้ และในกฎหมายรัฐธรรมนูญบางหมวดบางมาตราได้บัญญัติในเรื่องของการว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับบทบาทและการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ โดยเฉพาะพนักงานสอบสวนซึ่งจะต้องทำใจเป็นกลางทรงไว้ซึ่งความยุติธรรมต้องการแต่ความจริงโดยบริสุทธิ์เท่านั้น การสอบสวนจะต้องรับกระทำโดยมชักช้า แม้กฎหมายจะให้อำนาจการควบคุมโดยร้องขอต่อศาลก็ตาม แต่การสอบสวนที่ล่าช้า จะทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้เสียหาย พยานและผู้กระทำผิดและอาจทำให้ข้อเท็จจริงผันแปรไปได้ ผู้สอบสวนจะต้องให้ความสะดวกแก่พยานนั้นด้วยเช่นกัน การศึกษาในเรื่อง “ปัญหาและอุปสรรคของพนักงานสอบสวนในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญา” จึงเป็นเรื่องที่ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาและคาดหวังว่าคงจะมีประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้บ้าง โดยเฉพาะพนักงานสอบสวนว่ามีปัญหาใดบ้างในการปฏิบัติหน้าที่โดยเฉพาะในเรื่องของการให้

ความคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายและประชาชนโดยทั่วไปก็จะได้รับทราบว่าตนเองมีสิทธิอันใดบ้างที่จะได้รับประโยชน์จากรัฐหรือจากผู้กระทำผิดอาทิ การได้รับค่าชดเชย ค่าชดใช้และค่าตอบแทนต่าง ๆ

มูลเหตุจูงใจในการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “ปัญหาและอุปสรรคของพนักงานสอบสวนในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญา” มีมูลเหตุจูงใจมาจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งมีผลให้การปฏิบัติงานของตำรวจมีการเปลี่ยนแปลงไป และเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ซึ่งเน้นในเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เรื่องสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพของบุคคล ดังนั้นผู้ศึกษาซึ่งเป็นนักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารงานยุติธรรม จึงมีความสนใจที่จะทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญาว่ามีอะไรบ้าง เพื่อจะได้นำผลการวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความเป็นธรรมให้กับคู่กรณีระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิด โดยไม่ขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ได้บัญญัติไว้

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพนักงานสอบสวนในการสอบสวนตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมทั้งกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย, กฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของพนักงานสอบสวนในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ศึกษาเฉพาะสิทธิตาม ป.วิอาญาฯ)
3. เพื่อแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวเพื่อจะได้นำไปปรับปรุงสำหรับการปฏิบัติงานให้เหมาะสมต่อไป

ขอบเขตของการศึกษา

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของพนักงานสอบสวน, ปัญหาและอุปสรรคของพนักงานสอบสวน โดยเฉพาะในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญาตามสิทธิมนุษยชน, กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตลอดจนกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในสถานีตำรวจนครบาล 1 จำนวน 9 สถานี (100 นาย) ได้แก่ สถานีตำรวจนครบาลดุสิต, สถานีตำรวจนครบาลพญาไท, สถานีตำรวจนครบาลมักกะสัน, สถานีตำรวจนครบาลห้วยขวาง, สถานีตำรวจนครบาลดินแดง, สถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้ง, สถานีตำรวจนครบาลชนะสงคราม, สถานีตำรวจนครบาลสามเสน, สถานีตำรวจนครบาลบางโพ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

(1) ปัญหาและอุปสรรค หมายถึง ข้อสงสัยและความขัดข้องในด้านการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนที่มีต่อผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายในคดีอาญา ภายใต้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการสอบสวน

(2) พนักงานสอบสวน หมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน ในกรณีศึกษาครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะข้าราชการตำรวจที่เป็นพนักงานสอบสวนซึ่งอยู่ในสังกัด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่สืบสวน สอบสวนคดีอาญาโดยทั่วไป การสอบสวนกระทำขึ้นโดยการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหลายที่เกี่ยวข้อง เพื่อรู้ตัวผู้กระทำผิด เพื่อพิสูจน์ความผิดว่าผู้กล่าวหาอันนั้นเป็นผู้กระทำผิดหรือไม่ ตำรวจมีบทบาททั้งเป็นผู้จับ ควบคุมและสอบสวนผู้ต้องหาว่าได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดและเป็นผู้รวบรวมสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งรายงานของผู้อำนวยการสถานีพินิจ (ถ้าส่งมาให้แก่ตำรวจ) แล้วนำส่งให้แก่พนักงานอัยการเพื่อสั่งคดี

(3) การคุ้มครองสิทธิ หมายถึง บุคคลซึ่งเป็นพยานบุคคลในคดีอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองและการปฏิบัติที่เหมาะสม ตลอดจนค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐตามบทบัญญัติ โดยมีผู้จัดระบบงานยุติธรรมจะต้องดำเนินการหามาตรการที่เหมาะสมเพื่อให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน พยานบุคคลนั้นว่ามีความ

สำคัญมาก อันถือได้ว่าสามารถนำมาเป็นประจักษ์พยานได้ในคดีสำหรับผู้เสียหายหรือเหยื่อ อาชญากรรมนั่นเอง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 244)

(4) ผู้เสียหาย หมายถึง บุคคลผู้ได้รับความเสียหายอันเนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งจากผู้กระทำความผิด รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4) มาตรา 4, 5 และ 6 ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้เสียหายนั้น หาได้หมายถึงแต่เฉพาะผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงแต่ผู้เดียวไม่ ย่อมมีความหมายรวมถึงบุคคล 2 จำพวก คือ ผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงและบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนด้วยความเสียหายในที่นี้ น่าจะหมายถึงความเสียหายต่อสิทธิในชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียงและทรัพย์สิน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทราบถึงบทบาทของพนักงานสอบสวนในการสอบสวนตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมทั้งกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิคุ้มครองผู้เสียหาย กฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของพนักงานสอบสวนในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (เฉพาะสิทธิตาม ป.วิอาญาฯ)
3. ทราบแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อจะได้นำไปเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงาน ให้เหมาะสมต่อไป

